

מדינת ישראל
משרד האוצר
לשכת המנהל הכללי

ירושלים
07 פברואר 2011

סיכום דיון 5 הוועדה להגברת התחרותיות במשק מתאריך 07.02.2011

השתתפו :

מר איל גבאי, מנכ"ל משרד רה"מ
מר חיים שני, מנכ"ל משרד האוצר
ד"ר גיתית גור גרשגורן, הכלכלנית הראשית ברשות ניירות ערך
ד"ר קרנית פלוג, מנהלת חטיבת המחקר, בנק ישראל
גב' רונית קן, הממונה על הגבלים עסקיים
פרופ' יוגין קנדל, ראש המועצה הלאומית לכלכלה
פרופ' עודד שריג, הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון
מר אמיר ברקן, ראש האגף הכלכלי
גב' בתיה הררי, האגף הכלכלי
פרופ' אבי בן בסט, האוניברסיטה העברית
מר דוד ברודט, יו"ר בנק לאומי
ד"ר יוסי בכר, יו"ר בנק דיסקונט
מר יואב אורון, יועץ מנכ"ל משרד האוצר
מר הילל פרידמן, יועץ מנכ"ל משרד רה"מ
מר סטס סוקולינסקי, עוזר מנכ"ל משרד האוצר

דובר/ת

שמחים לפתוח דיון של הוועדה. בדיון הנוכחי נשמע על הרפורמות שנעשו במשק בנושא ריכוזיות. לשם כך הוזמנו לכאן מנכ"לי משרד אוצר לשעבר שהובילו את הרפורמות הללו. אנו נתחיל בהצגה של שינויים אותם הובילה ועדת ברודט. בנוסף לכך נדבר על מספר הצעות חוק שנמצאות כרגע על שולחן הכנסת ונראות לנו רלוונטיות לנושא הדיון.

מדינת ישראל

משרד האוצר

לשכת המנהל הכללי

פרופ' אבי בן בסט

אני רוצה לציין שמלבד הרפורמות שיוצגו, בישראל התרחש שינוי חשוב כאשר בוצעה ההפרדה בין בנקים גדולים לבנקים קטנים. שינוי זה גם השפיע על התחרות בצורה ניכרת.

יו"ר בנק לאומי

ראשית, ברצוני להתחיל עם ההיסטוריה של אותה התקופה. בשנים 1985-1995 בישראל התרחשו שני שינויים מבניים משמעותיים ששינו את פני המשק. הראשון, הפרטה של הנכסים בבעלות הממשלה. למהלך זה היו מתנגדים רבים אך בסופו של דבר הוא הסתיים בהצלחה. בנוסף לכך, התפרקות ההסתדרות וחברת העובדים מנכסיהן תרמו לשינויים מבניים במשק. כתוצאה משני התהליכים נוצר פיזור גדול של השחקנים בשוק, וצומצמה הריכוזיות ברמה המשקית.

לאחר מכן הוחלט לבצע מהלך נוסף ולצמצם את הריכוזיות שנוצרה עקב השליטה של המערכת הבנקאית בתאגידים ריאליים. מה שדחף את השינוי זה הפרטת בנק הפועלים שעמדה על הפרק. הבעיה העיקרית בזמנו הייתה שליטה של בנק בתאגידים ריאליים שתרמה למעמד המרכזי של בנק במשק ולניגודי עניינים פוטנציאליים.

דובר/ת

כלומר, עיקר הדאגה הגיע משחקן אחד גדול. אני מרגיש שהדבר דומה לבעיות שניצבות מול הוועדה הנוכחית כי מבני שליטה ריכוזיים ופירמידות נמצאים בידיים של מספר מאוד מצומצם של שחקנים.

יו"ר בנק לאומי

נכון, עיקר ההמלצות של ועדת ברודט הותאמו לבנק הפועלים, אך יחד עם זאת החקיקה התייחסה לכל הבנקים בכלל. אנו סיימנו את הפעילות של הוועדה תוך 59 ימים כאשר רוב זמני הוקדש לעבודה עם הוועדה. אתם יכולים לראות את עיקרי ההמלצות במצגת שעיקרן הגבלה של הבנקים לשליטה בחברות הריאליות במשק. מעבר לכך, נתנו פרק זמן של 4 שנים ליישום ההמלצות. בפועל כל הנכסים נמכרו ע"י הבנקים תוך שנה וחצי. אנו קיבלנו אזהרות על כך שלא יהיו קונים לנכסים של הבנקים, אך בפועל הבנקים נפרדו מהחברות הריאליות בשליטתם מהר מאוד.

כעת אני רוצה לציין מספר סוגיות שקשורות לוועדה הנוכחית. ראשית, הייתה לנו תחושה שגם במצב ההפוך כאשר תאגיד ריאלי שולט בתאגיד פיננסי קיימת בעיית ניגוד עניינים. לכך התייחסנו בדו"ח והמלצנו להקים וועדה נוספת שתטפל בסוגיה זו.

דובר/ת

על איזה ממצאים אמפיריים הסתמכתם כאשר חיברתם את המסקנות?

מדינת ישראל

משרד האוצר

לשכת המנהל הכללי

יו"ר בנק לאומי

אנו ערכנו מספר בדיקות אמפיריות שכולן מופיעות בדו"ח הסופי. בנוסף לכך פנינו לפרופ' בבצ'וק מאוניברסיטת הרווארד על מנת לקבל סקירה מסודרת. עבודתו הצביעה על ניגודי העניינים פוטנציאליים. התייעצנו עם המומחים בתחום וקיימנו שימוע לכל הבנקים. יחד עם זאת, בתקופה הקצרה של 60 ימים לא ערכנו מחקריים מעמיקים בנושא.

אני רוצה לציין כי לא היה לנו קונצנזוס בתחילת עבודת הוועדה. לא כל חברי הוועדה היו בעד השינויים ויישום של ההמלצות.

פרופ' אבי בן בסט

לגבי הממצאים - כן היה לנו מחקר אמפירי שהצביע על האפליה במתן אשראי ע"י הבנקים לחברות שהיו בבעלותם לעומת החברות האחרות. במבנה של המערכת עצמה היו מספר ניגודי עניינים מאוד משמעותיים והתייחסנו לכולם בדו"ח. למשל, בנקים יכלו לדחוק את המתחרים בחברות שלהם בסקטור הריאלי ע"י פגיעה במתן האשראי. בנוסף לכך, היה באפשרותם לנצל את המידע שהם מקבלים על החברות בתהליך מתן האשראי לצורך התחרות בסקטור הריאלי.

אני רוצה להתייחס לסוגיות שניצבות כרגע מול הוועדה הנוכחית. ריכוזיות היא תוצאה של שתי בעיות מרכזיות. הראשונה מהן היא פירמידות. במבנה פירמידלי זכויות ההצבעה שונות מהזכויות בהון ועקב כך מתקבל מצב שבו בעל שליטה מקבל החלטות עבור מספר רב של חברות כאשר הוא משקיע חלק מאוד קטן מהכסף שלו באותן החברות. נוצר סיכון מאקרו כלכלי, ממשל תאגידי לקוי – אני מניח שאתם מכירים את רוב הבעיות.

הסוגיה השנייה היא קיום של תאגידים פיננסיים כמו בנקים וחברות ביטוח בתוך אותן הקבוצות. כלומר, אנו חוזרים לאותן הבעיות שכבר נידונו בוועדת ברודט ב-1995. צריך לטפל בהפרדה מלאה בין שני הסקטורים אחת ולתמיד.

דובר/ת

האם התייחסתם גם למצב שבו תאגיד ריאלי ופיננסי נמצאים תחת אותה בעלות?

יו"ר בנק לאומי

כן, אנו כתבנו גם על כך בדו"ח והמלצנו על המשך הטיפול בסוגיה.

פרופ' אבי בן בסט

הנקודה החשובה היא לנטרל את שליטה של אותם בעלי השליטה בחברות שהם מחזיקים בהם מעט הון עצמי. אכן ניתן לאפשר להם לגוון את תיק ההשקעה אך ללא שליטה.

בנוסף לכך, צריך להפריד ריאלי ופיננסי ע"י הגבלה נוספת על קיום של חברות בשני הסקטורים תחת אותה הבעלות.

מדינת ישראל
משרד האוצר
לשכת המנהל הכללי

דובר/ת

תודה על ההמלצות שלכם. אנו נשמח גם לשמוע את ד"ר יוסי בכר. הוא יספר לנו על העבודה של ועדת בכר משנת 2004.

יו"ר בנק דיסקונט

ראשית, יש צורך להגדיר בצורה מדויקת את הבעיות. עבורנו אלה היו ריכוזיות וניגוד עניינים. בנקים ריכזו את מרבית הפעילות בשוק ההון תוך קיום של ניגודי עניינים פוטנציאליים. צריך לקחת בחשבון שאין פתרונות מלאים ועל כל פתרון תהיה ביקורת ויהיו מתנגדים. סיימנו את החקיקה כעבור שנה ממועד תחילת העבודה של הוועדה. אתם מכירים את ההמלצות שלנו.

דובר/ת

האם סיפקתם הוכחות אמפיריות להתממשות של ניגודי עניינים?

יו"ר בנק דיסקונט

לא נכנסו להוכחה מדעית מדויקת לניגודי עניינים והסתפקנו בקיום הפוטנציאל לניגוד עניינים. לא כל דבר דורש הוכחה מדעית, יש COMMON KNOWLEDGE ויש בעיות שברורות מאליהן. צריך לפתח קונספטים פשוטים וברורים. הגענו למסקנה חד משמעית שקיים פוטנציאל עצום לניגוד עניינים ולא חיכינו להוכחות ולהתממשות בפועל.

דובר/ת

אנו מודים לכולם על הנכונות שלכם להגיע לדיון זה של הוועדה. אנו נסיים את הדיון בנקודה זו.

רשמים:

הלל פרימן, עוזר למנכ"ל משרד רה"מ

יואב אורון, עוזר למנכ"ל משרד האוצר

סטס סוקולינסקי, עוזר למנכ"ל משרד האוצר